

บทที่ 17

หน่วยสร้างประโยคที่มีลักษณะเด่นที่ประธาน

จากการศึกษาพบว่า มีหน่วยสร้างอยู่จำนวนหนึ่งในภาษาไทยถิ่นเหนือที่มีความแตกต่างจากหน่วยสร้างประเภทอื่นในส่วนของภาคประธาน จึงได้ทำการรวบรวมไว้ในบทนี้ โดยหน่วยสร้างดังกล่าวประกอบด้วย หน่วยสร้างประโยคเน้นเรื่อง หน่วยสร้างประโยคประธานสองตัว และหน่วยสร้างประโยคประธานไม่ระบุแหล่งอ้างอิง ดังแสดง

17.1 หน่วยสร้างประโยคเน้นเรื่อง

หน่วยสร้างเน้นเรื่อง คือ หน่วยสร้างที่เน้นให้ผู้ฟังทราบว่าภาคประธานเป็นสิ่งที่ผู้พูดให้ความสำคัญ หน่วยสร้างประโยคเน้นเรื่องสามารถจำแนกได้ 2 ประเภท ได้แก่ หน่วยสร้างประโยคเน้นเรื่องในประโยคกรรตุวาก (active construction) และหน่วยสร้างประโยคกรรมวาก (passive voice)

17.1.1 หน่วยสร้างประโยคเน้นเรื่องในประโยคกรรตุวาก

ในประโยคกรรตุวาก การเน้นเรื่องทำได้โดยเพิ่มหน่วยคำที่บ่งชี้การเน้นเรื่อง หรือคำคุณศัพท์บอกกำหนด “นี่” “ก่อ” “นี่ก่อ” “เนี้ย” ระหว่างภาคประธานและภาคแสดง เช่น

(1) <i>เรียนนี่ก่อบ่อหนักเต้าได</i>	‘เรียนนี่ก็ไม่หนักเท่าไร’
(2) <i>อันนี่ก่อเป็นประเพณีของพื้นบ้านเฮา</i>	‘อันนี่ก็เป็นประเพณีของพื้นบ้านเรา’
(3) <i>พวกขนมอะหญ้งเนี้ยเป็นมักขนาด</i>	‘พวกขนมอะไรเนี้ยเค้าชอบมาก’

17.1.2 หน่วยสร้างกรรมวาก

หน่วยสร้างกรรมวาก คือ หน่วยสร้างที่นำหน่วยนามที่เป็นผู้ถูกกระทำ (patient) ขึ้นมาเป็นประธาน โดยอาจมีหน่วยนามที่เป็นผู้กระทำ (actor) ปรากฏร่วมด้วยหรือไม่ก็ได้ อาจกล่าวได้ว่าหน่วยสร้างกรรมวากเป็นรูปแบบการเน้นเรื่องอีกรูปแบบหนึ่ง คือการเน้นที่ผู้ถูกกระทำเป็นสำคัญ หน่วยสร้างกรรมวากในภาษาไทยถิ่นเหนือประกอบด้วย ประธาน (ผู้ถูกกระทำ) ส่วนภาคแสดงจะใช้กริยาช่วย “โดน” นำหน้ากริยาหลักของประโยค เช่น

(4) เป็น โดนจู

‘ฉันโดน/ถูกหลอก’

ในกรณีที่กริยาหลักเป็นกรรมกริยาก็สามารถเติมกรรมหลังกริยาหลักได้เลย เช่น

(5) เป็น โดนจูเอาตังค์ไปห้าแสน

‘ฉันโดน/ถูกหลอกเอาเงินไปห้าแสน’

หากต้องการระบุหน่วยนามที่เป็นผู้กระทำ ก็จะแทรกหน่วยนามดังกล่าวไว้ระหว่างกริยาช่วย “โดน” กับกริยาหลักของหน่วยสร้าง เช่น

(6) เป็น โดนเปือนจูเอาตังค์ไปห้าแสน

‘ฉันโดนหลอกเอาเงินไปห้าแสน’

เป็นที่น่าสังเกตว่าในหน่วยสร้างกรรมวาจกภาษาไทยถิ่นเหนือจะไม่ใช้คำช่วยกริยา “ถูก” นำหน้ากริยาหลัก จะมีเพียงการใช้ กริยาช่วย “โดน” เพียงคำเดียวเท่านั้น

ในกรณีที่ประธานของหน่วยสร้างเป็นสิ่งไม่มีชีวิตจะไม่ใช้โครงสร้างกรรมวาจกแบบในภาษาอังกฤษ เช่น

(7) *This building was built last year.*

นี้ ตึก ถูกสร้าง ปีที่แล้ว

(8) *ตึกนี้แบ่งเมื่อปีแล้ว*

‘ตึกนี้สร้างเมื่อปีที่แล้ว’

17.2 หน่วยสร้างประโยคประธานสองตัว

หน่วยสร้างประโยคประธานสองตัว คือหน่วยสร้างที่ประกอบด้วยคำนามในตำแหน่งประธานสองตัวมีด้วยกันสองลักษณะได้แก่ ประธานสองตัวอ้างอิงถึงสิ่งเดียวกัน และประธานสองตัวอ้างอิงคนละสิ่งกัน ดังแสดง

17.2.1 ประธานทั้งสองตัวอ้างอิงถึงสิ่งเดียวกัน (นาม + สรรพนาม)

ลักษณะประโยคประธานสองตัวประเภทนี้จะมีประธานตัวแรกเป็นคำนาม และประธานตัวที่สองเป็นสรรพนามที่อ้างอิงถึงประธานตัวแรกหรือเรียกว่า “สรรพนามเงา” (shadow pronoun)

(9) *พัฒนาชุมชนเป็นก่อก่ออกทำแผนทุกหมู่บ้าน*

‘พัฒนาชุมชนเค้าก็ออกทำแผนทุกหมู่บ้าน’

(10) *ทางอำเภอวังผาเป็นไค้ญะหื้อเป็นแนวเดียวกัน*

‘ทางอำเภอวังผาเค้าก็อยากจะให้เป็นแนวเดียวกัน’

- (11) ปัจจุบันคนเขามันคึดเหล้ากันนั๊ก
 ‘ปัจจุบันคนเรามันคึดสุรากันมาก’
 (12) เลือดมันจะขึ้น จะเป็นก้อน
 ‘เลือดมันจะขึ้น จะเป็นก้อน’

17.2.2 ประธานสองตัวอ้างถึงคนละสิ่งกัน

ลักษณะประโยคประธานสองตัวประเภทนี้มีประธานเป็นคำนามซึ่งอ้างถึงคนละสิ่งกัน แต่มีความสัมพันธ์กัน โดยทั่วไปประธานตัวที่สองจะเป็นส่วนหนึ่ง หรือองค์ประกอบหนึ่งของประธานตัวแรก เป็นที่น่าสังเกตว่าภาคแสดงจะสัมพันธ์กันประธานตัวที่สองในทางตรง และสัมพันธ์กับประธานตัวแรกทางอ้อม โดยประธานตัวแรกจะทำหน้าที่เป็นหัวข้อเรื่อง (topic) ดังแสดง

- (13) รถเบรกระบ่อดี
 ‘รถเบรกไม่ดี/เบรกรถไม่ดี’
 (14) เจียงฮายลั่นจี่ลำตี้ซุด
 ‘เจียงรายลั่นจี่ร้อยที่สุด/ลั่นจี่(ของ)เจียงรายร้อยที่สุด’

17.3 หน่วยสร้างประโยคที่ประธานไม่ระบุแหล่งอ้างอิง

หน่วยสร้างประเภทนี้ประกอบด้วยประธานซึ่งเป็นคำสรรพนามที่ไม่มีคำนามอ้างอิงที่ชัดเจน (dummy subject) คือไม่ปรากฏคำนามที่อ้างอิง (antecedent) ในประโยคหรือบริบทก่อนหน้า ประธานของหน่วยสร้างที่พบจะเป็นคำสรรพนาม “มัน” หรือ “เป็น” (เขา)

- (15) มันเป็นจะไดบ่อู้ วันนีจะมุกจะมุ่น
 ‘มันเป็นอะไรไม่รู้ วันนี้จะอึดจะอม’
 (16) หลึงมามาขาย มันก็โหมงแล้ว
 ‘ทำไมมาขาย มันก็โหมงแล้ว’
 (17) ขนมนี่เป็นฮ้องว่าขนมจ๊อก
 ‘ขนมนี่เค้าเรียกว่าขนมเทียน’